

Sklenář Adam

ve stavovském povstání

9. července 1609 podepsal Rudolf II. památný Majestát náboženské svobody, v němž povolil, aby „strana pod jednou tak i pod obojí, [...] náboženství své beze všech překážek [...] vykonávati mohli”. Tento Majestát byl ve své době jedinečný, jinak na území Říše platilo od roku 1547 pravidlo „koho vlada, toho víra”, které vlastně pro poddané nepřipouštělo svobodu svědomí.

Je ovšem hned třeba podotknout, že ačkoliv Majestát zajišťoval svobodu svědomí všem bez rozdílu, svoboda kultu (stavba kostelů, pohřbívání nebo návštěva bohoslužby) byla povolena jen na královských statcích, jinak byla pouze výsadou stavů (páni, rytíři, královská města). Poddaní se v otázkách kultu museli přizpůsobit své vrchnosti.

Zjistěte, jaký byl život obyvatel Pražských měst krátce před II. stavovským povstáním, během něj a po jeho potlačení.

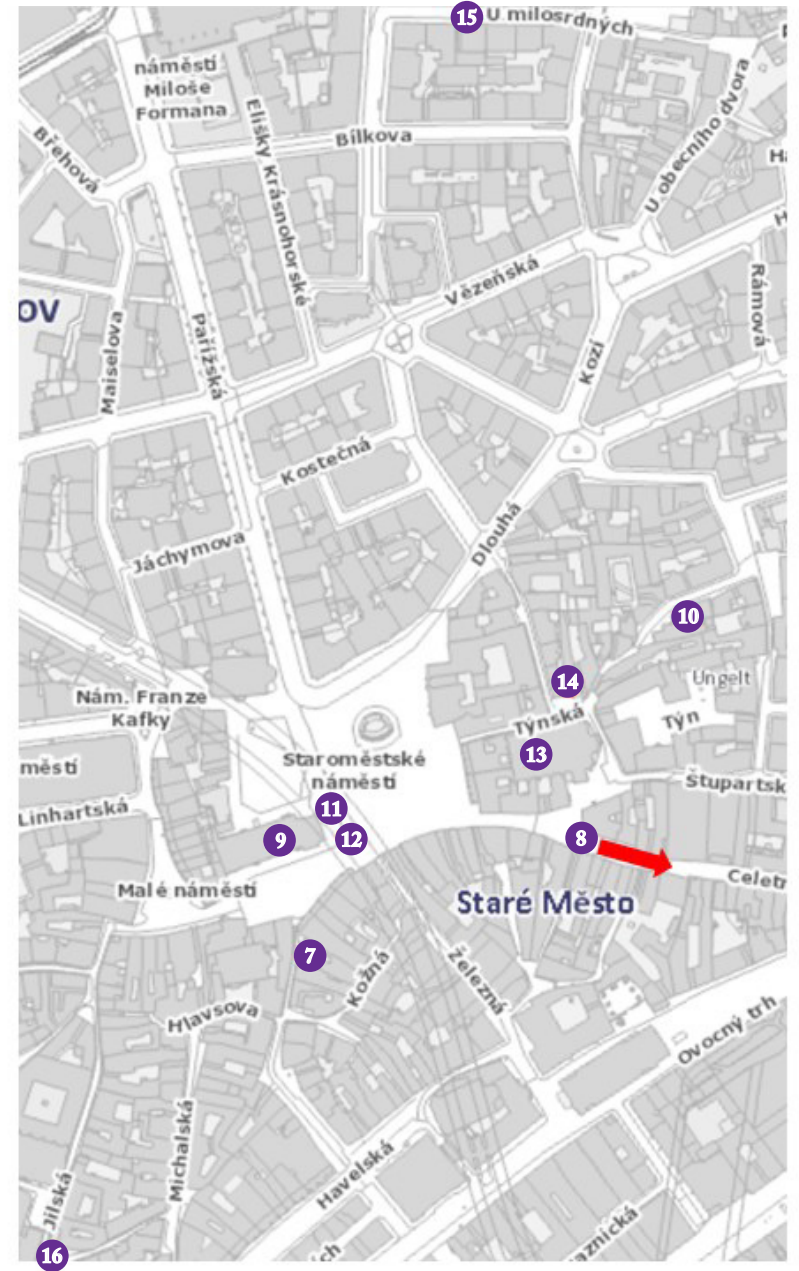
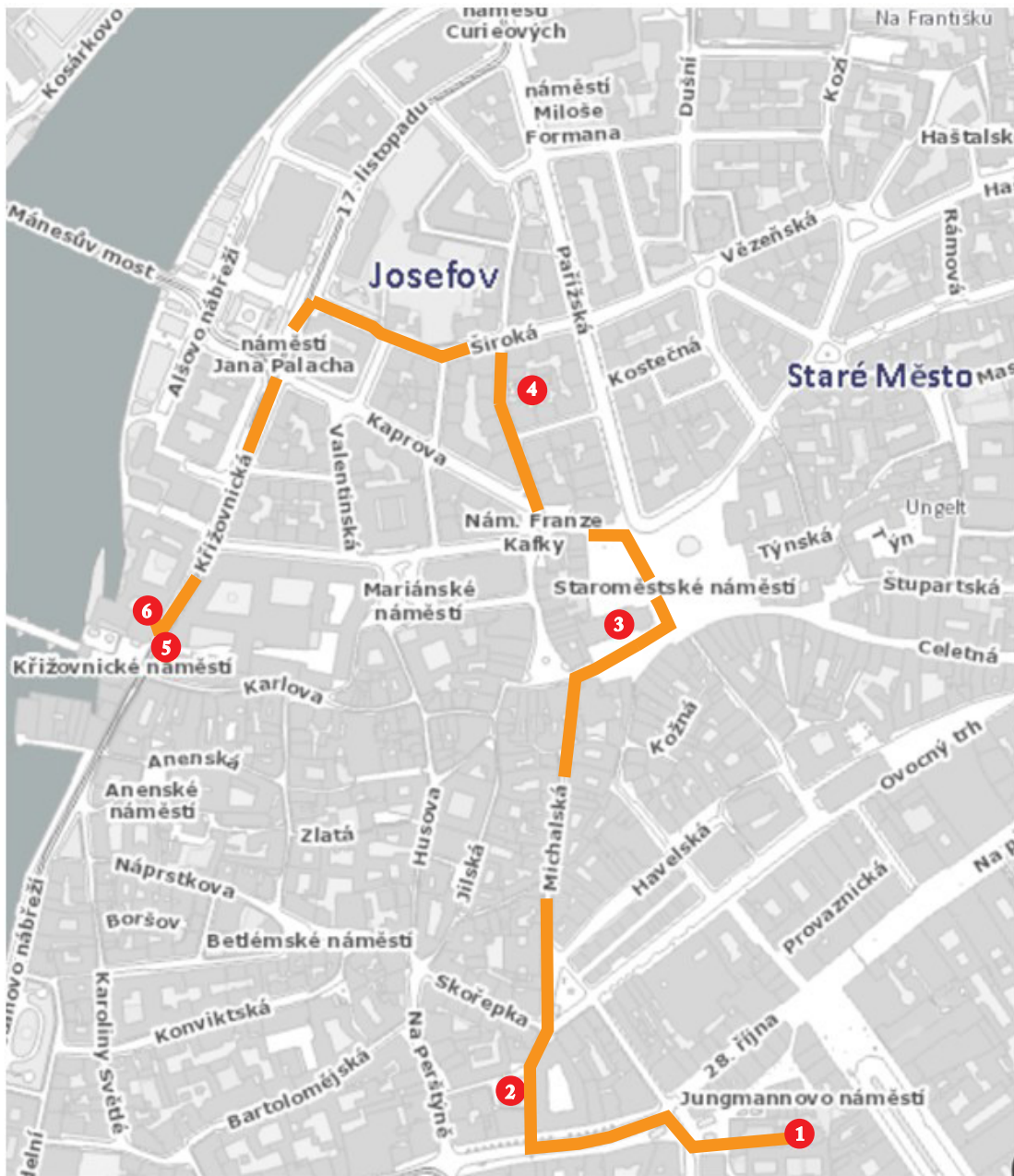
Vydejte se s námi po stopách dvou obyvatel královského Starého Města pražského!

Adam byl měšťanem Starého Města, to znamená, že mu ve městě patřil dům. Kromě toho byl možná i majitelem zahrady nebo vinice za městskými hradbami. Mohl volit zástupce do městské rady. Mohl být také zvolen.

Adam sám sebe považoval tak trochu za umělce – samostatný cech sklenářů byl na Starém Městě založen až roku 1613, do té doby byli malíři a sklenáři v jednom cechu. Kromě výroby oken z plochých okenních tabulek vyráběl také vitráže-výplně oken z malých barvených nebo malovaných sklíček zasazených v olovu. Zakázek měl hodně.

Jako katolík byl mezi měšťany v menšině, ale s nástupem Habsburků na český trůn (r. 1526) pozice katolíků ve městech posilovala. Adam se nemohl, a ani nesměl, oblékat stejně honosně jako šlechta, ale přesto jeho oblečení vykazovalo prvky španělské renesanční módy: okružní kolem krku, vycpaný kabátec, nabírané kalhoty, cylindrový klobouk a na klobouku „šmuk” (tj. ozdoba).

Jdeš-li správně v **Adamových** stopách, dozvíš se, jaké heslo si nechával psát pod své portréty katolický císař a král Ferdinand II. Správné odpovědi zapisuj do políček (písmeno 'ch' piš do jednoho políčka). Některá písmena z odpovědí pak zapíšeš dle pokynů do tabulky níže.

Tajenka: heslo Ferdinanda II.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

I. „NEŽ ZAČALO POVSTANÍ. PO STOPÁCH SKLENÁŘE ADAMA”

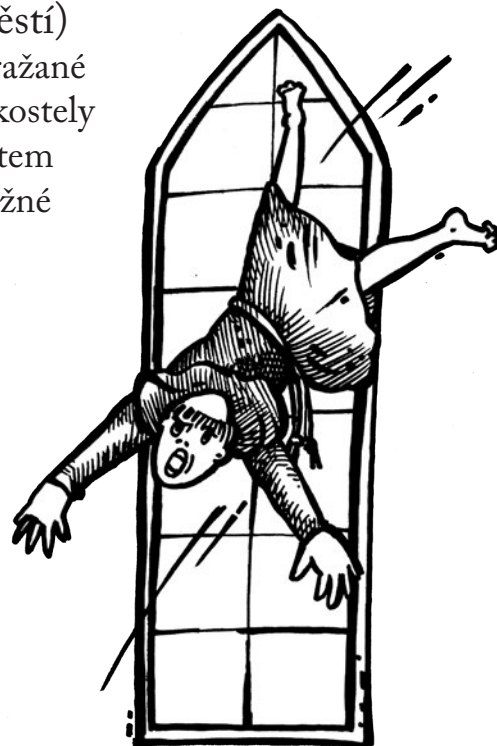
1. Kostel P. Marie Sněžné (Jungmannovo náměstí)

Sklenář Adam prožíval v únoru 1611 horké chvíle: Pražané nekatolického vyznání se obořili na některé kláštery a kostely na Starém a Novém Městě. Došlo k násilnostem a obětem na životech. Ve františkánském klášteře u P. Marie Sněžné bylo obětí nejvíce.

Kolik řeholníků zde zahynulo?

Odpověď:

Druhé písmeno z odpovědi zapiš do políčka č. 1, sedmé písmeno zapiš do políčka č. 3 v tajence.

2. Kostel Sv. Martina ve zdi (Martinská)

Kostel sv. Martina ve zdi byl farní - to znamená, že sloužil křesťanskému společenství v okolí. Patřila k němu fara, hřbitov i škola, která v té době slučovala vlastně základní i střední vzdělání. Adamovi synové však tuto školu nenavštěvovali, Adamova rodina se neúčastnila zdejších bohoslužeb. Zdejší farnost totiž byla utrakvistická (kališnická) a klonila se stále více k reformaci.

Zjisti z pamětní desky, od kterého roku se zde začalo vysluhovat pod obojí způsobou (přijímání chleba i vína). Odpověď zapiš číslicí.

Odpověď:

3/ Staroměstská radnice – dům kramáře Kříže (Staroměstské náměstí)

Jako staroměstský měšťan znal Adam radnici velice dobře - zde řešil úřední záležitosti, zde se mohl účastnit volby konšelů, zde probíhaly soudní pře, tady byl sklad zbraní pro případ obrany města atd. Na domě kramáře Kříže, který je součástí radnice, vidíš veliké renesanční okno s nápisem *Praga caput regni* (Praha hlava království). Po stranách jsou dvě nápisové desky. Na jedné z nich je uveden letopočet. **Zapiš ho.** (Jestli chceš, můžeš ho vedle zapsat i arabskými číslicemi).

Nápověda: M = 1000 D = 500 C = 100 L = 50 X = 10 V = 5 I = 1

Odpověď:

Šesté písmeno z odpovědi zapiš do políčka č. 14 v tajence.

4/ Maislova synagoga (Maiselova)

Adam zřejmě neměl mnoho důvodů, aby vstupoval do Židovského města. Ghetto bylo od Starého Města pražského odděleno zdí se vstupními brankami. Křesťané a židé žili vedle sebe v jednom městě, ale nežili společně. Křesťané na židy zahlíželi jako na národ, který zradil Ježíše a nepřidal se k jeho učení. Adam se se však s židovskými obyvateli nepochybně setkával v pražských ulicích. Možná znal i Mordechaje Maisela, jednoho z nejvlivnějších pražských židů. **Křesťanské náboženství má své kořeny v judaismu – štít Maiselovy synagogy je ozdoben deskami. Co je na nich napsáno?** (Napiš jedním slovem).

Odpověď:

Druhé písmeno z odpovědi zapiš do políčka č. 11, osmé písmeno zapiš do políčka č. 2 v tajence.

5/ Klementinum - kostel Nejsvětějšího Salvátora (Křižovnické náměstí)

Řád Tovaryšstva Ježíšova (jezuité) přišel do Prahy r. 1556, aby svojí přítomností podpořil katolickou menšinu. Je pravděpodobné, že Adam poslal své syny do školy právě k jezuitům. Budování areálu, který dnes tvoří Klementinum, trvalo celá staletí, výstavba kostela Nejsvětějšího Salvátora za Adamova života teprve probíhala. **Podívej se od Karlova mostu na průčelí kostela: je ozdobeno řádovým znakem, který tvoří tři písmena** (přeloženo z latiny znamená znak ‚Ježíš je náš společník‘). **Napiš je.**

Odpověď:

Třetí písmeno z odpovědi zapiš do políčka č. 12 v tajence.

6/ Křižovnický klášter (Křižovnické náměstí 1)

Adam měl určitě křižovníky ve veliké úctě – již dlouhá staletí pečovali o nemocné, staré, o sirotky a o poutníky. Od roku 1252 sídlili zde, u Karlova mostu. Možná, že Adam někdy finančně podpořil jejich špitální činnost - jistě si to mohl dovolit, vždyť byl staroměstský měšťan a tedy byl zřejmě poměrně majetný. Zcela jistě měl v úctě i sv. Františka, kterému je křižovnický kostel zasvěcen. Ale kterého svatého Františka? **Doplň do věty: „Adam uctíval sv. Františka z, patrona zvířat a přírody.“**

Odpověď: ○○○○○○

Páté písmeno z odpovědi zapiš do políčka č. 24 v tajence.

II. „PO BITVĚ”

7/ čp. 476 (Melantrichova 18, Kožná 3)

Dne 8. listopadu 1620 prohrála vojska protestantských stavů bitvu na Bílé hoře. Nastal úprk z Prahy. Utíkali především aktivní účastníci povstání, ostatní zatím ve velkém strachu vyčkávali, mydlář Kryštof se také prozatím rozhodl počkat. Z Pražského hradu utíkal král Fridrich Falcký s rodinou, doprovázeli ho někteří šlechtici, úředníci a ozbrojená družina. „Zimní král” přenocoval v domě u Staroměstského náměstí (dnes čp. 476) a ráno prchal pryč z města. **Na průčelí domu je krásné domovní znamení. Prohlédni si ho a napiš podle něj, jak se dům jmenuje.**

Odpověď: ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

Třetí písmeno z odpovědi zapiš do políčka č. 13, deváté písmeno zapiš do políčka č. 7, jedenácté písmeno do políčka č. 19 v tajence.

8/ Celetná ulice

Fridrich Falcký s doprovodem ujížděli ze Starého Města dnešní Celetnou ulicí. Není vyloučeno, že mezi těmi, kteří utíkali společně s Fridrichem byl i někdo z Kryštofových příbuzných. Pohled na prchajícího panovníka jistě vyvolal u protestantských obyvatel Prahy šok a zděšení. Naopak nemnozí pražští katolíci, mezi nimi i sklenář Adam, prožívali pocit zadostiučinění. Představ si, že jsi členem králova doprovodu a utíkáš společně s ním. Jdi Celetnou ulicí. Král má obavy o svou svobodu,

právě zřejmě přišel o trůn. Bojí se o své blízké – společně s ním prchá i jeho manželka se synkem, kterému ještě není ani rok.

K jaké bráně ve městském opevnění tě Celetná ulice přivede? Napiš její název.

Odpověď:

Páté písmeno z odpovědi zapiš do políčka č. 8, desáté písmeno do políčka č. 18 v tajence.

9/ Staroměstská radnice – vězení (Staroměstské náměstí)

Na počátku roku 1621 možná někteří měšťané věřili, že panovník povstalcům „milostivě“ odpustí. Jenže 20. února 1621 došla z Vídně do Prahy císařova listina, která obsahovala jména provinilců, kteří měli být souzeni v hrdelním procesu. Obvinění páni a rytíři se měli bez prodlení dostavit na Pražský hrad, měšťané na radnice. Adam se neměl čeho obávat, ale Kryštof měl jistě strach. Na domě kramáře Kříže vidíš mohutné renesanční okno, po jeho stranách jsou malá zamřížovaná okénka (tam bývalo vězení pro dlužníky).

Zaměř se na znak ve vrcholu okna. Napiš, jaký symbol panovníkovy moci přidržují lvi po stranách helmu.

Odpověď:

Druhé písmeno z odpovědi zapiš do políčka č. 4, páté písmeno do políčka č. 20 v tajence.

10/ čp. 632 (Týnská 10)

Tento dům patřil Pavlu Kutnaurovi, členovi Jednoty bratrské, který se aktivně účastnil stavovského povstání na straně vzbouřenců. Po prohrané bitvě na Bílé hoře zřejmě opustil Čechy společně s Fridrichem Falckým. Na jaře 1621 byl v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti, na šibenici bylo přibito jeho jméno a byl mu zkonfiskován majetek – mimo jiné i dům, před nímž stojíš. Jak vidíš, na fasádě jsou stopy po zaniklém domovním znamení, ale název domu je naštěstí zachován v podobě nápisu na průčelí. **Nápis je napsán v novogotickém písmu německy i česky.**

Napiš, jak se dům jmenoval.

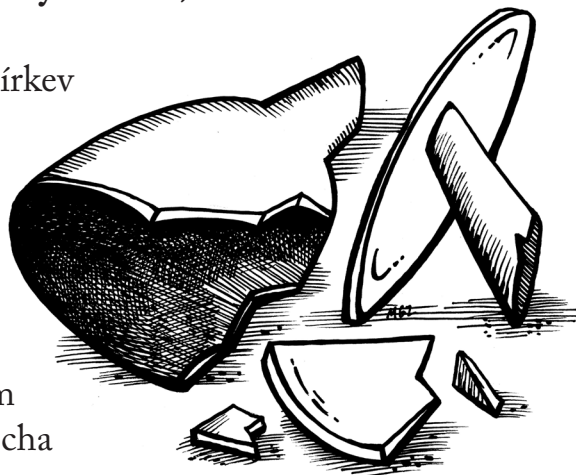
Odpověď:

Čtvrté písmeno z odpovědi zapiš do políčka č. 17, šesté písmeno zapiš do políčka č. 9, osmé do políčka č. 21 v tajence.

13. Kostel Matky Boží před Týnem (Týnský chrám)

(Staroměstské náměstí)

Adam zažíval jistě příjemný pocit, že katolická církev získává zpět své ztracené pozice a s ní se navrácí i vážnost měšťanům, kteří věrně vytrvali ve své katolické víře. Kryštof naopak přemýšlel o tom, zda není nejvyšší čas, aby opustil království a vydal se do exilu. V těchto myšlenkách se utvrdil jednoho lednového rána roku 1623, když uviděl na dlažbě před Týnským chrámem stržený kalich. Brzy ho měla nahradit zlacená socha na štítu kostela. Podívej se kostelní štít.

Čí postavy jsou uprostřed slunečních paprsků?

Odpověď:

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ A ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Dvanácté písmeno z odpovědi запиš do políčka č. 5 a č. 10 v tajence.

14. čp. 628 a 627 (Týnská 5, Týnská 7)

Na obou domech jsou umístěny pamětní desky. Připomínají muže, jejichž životy převrátilo naruby prohrané stavovské povstání. Jeden z nich byl členem Jednoty bratrské, o druhém pouze víme, že se původně hlásil k některé z nekatolických konfesí. K jednomu z nich měl před rokem 1621 blízko mydlář Kryštof, k druhému si možná po roce 1638 našel cestu sklenář Adam.

Přečti si texty na pamětních deskách a napiš, který z mužů byl popraven.

Odpověď:

○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○ ○

Sedmé písmeno z odpovědi запиš do políčka č. 22, do políčka č. 25 запиš ‚Y‘ v tajence.

DVA ÚKOLY NAVÍC SPOJENÉ S PROCHÁZKOU

15. Nemocnice Na Františku (ulice U Milosrdných)

Po porážce stavovského povstání byly kostely i kláštery odebrány všem nekatolickým konfesím a byly navraceny buď do užívání dřívějších majitelů, nebo je panovník daroval novým řádům, které po roce 1620 přicházely do Českého království. Do těchto míst přišel mužský řád, který působil v oblasti péče o nemocné a vybudoval zde klášter s nemocnicí. **Přečti si pamětní desku a napiš celé jméno řádu.**

Odpověď:

16) U Vejvodů (Jilská 353/4)

Na domě U Vejvodů je nad renesančním bosovaným portálem umístěn veliký do kamene tesaný erb. Císař tento erb udělil zdejšímu měšťanovi a primátorovi Starého Města Mikuláši Františku Turkovi z Rosenthalu. Pražané se totiž roku 1648 museli bránit nepřátelům a primátor projevil při obraně města odhodlání i statečnost. **Prohlédni si pečlivě erb.** Erb je polcený (půlený) a od středu dělený. **V dolní pravé polovině štítu** (heraldicky je to však levá strana!) **je znázorněn letící předmět. Vyber jednu z možností: ve štítu je:**

a) dělová koule b) kometa c) střelecký granát.

Odpověď:

Muzeum
města
Prahy

© lektorské oddělení MMP 2021

texty: Markéta Gausová Zörnerová a Iva Vachková
ilustrace: Markéta Gausová Zörnerová